

Bewijs van bekwaamheid

Verleden zaterdag heeft mijn oudste kleinzoon het zwemdiploma A gehaald.¹ Het eerste bewijs van bekwaamheid op zijn weg naar volwassenheid. Apetrots kondigt hij aan: ik ga door voor mijn B en C. Daarna kan hij nog drie certificaten halen. In groep 7 of 8 komt het Verkeersdiploma en vervolgens kan hij op zestienjarige leeftijd het Theorie-examen voor de bromfiets en op z'n achttiende het Auto- of Motorrijbewijs halen.² Het aardige van dit soort certificaten is dat minutieus wordt vastgesteld of je de beoogde competenties verworven hebt. Iedere deelnemer moet aan dezelfde eisen beantwoorden en in principe wordt het bewijs van bekwaamheid pas uitgereikt als je voor 100% aan die eisen voldoet. Wie een certificaat heeft behaald, mag een feestje vieren. Het is eigenlijk raar dat het Nederlandse onderwijsbestel niet voorziet in certificaten voor basisvaardigheden op het gebied van Nederlandse taal, Rekenen en beheersing van de Engelse taal.

Er bestaat bijvoorbeeld een toets Begrijpend Lezen Niveau (BLN).³ Waarom wordt aan leerlingen niet een bewijs van bekwaamheid uitgereikt als ze de score BLN61 hebben behaald?⁴ Dat is het bekwaamheidsniveau Nederlands dat nodig is om instructieteksten uit de eerste klas MAVO te begrijpen. Leerlingen met een VBO-advies hebben veelal nog één à twee jaar voortgezet onderwijs nodig om dat niveau te bereiken. Maar leerlingen met een VWO-advies hebben dat niveau misschien reeds in de loop van groep 7 bereikt. Het ware dus gewenst dat leerlingen vanaf de start van groep 7 tot de start van het derde leerjaar in het voortgezet onderwijs in de gelegenheid worden gesteld aan de BLN-toets deel te nemen met het doel het bewijs van bekwaamheid BLN61 te verwerven.

Dat zou voor mijn kleinzoon een mooi doel zijn om naar te streven. Net zoals de zwemdiploma's A/B/C, wil hij zo snel mogelijk het certificaat BLN61 verwerven. Dat certificaat geeft hem weliswaar niet de garantie op een hoog V.O.-advies, maar het is wel een mijlpaal. Dat bekwaamheidsniveau is immers een noodzakelijke voorwaarde voor een voorspoedige schoolloopbaan in het voortgezet onderwijs.

Hoe groot is de kans dat dit soort certificaten wordt ingevoerd? In 2008 heeft de commissie Meijerink een verplichte eindtoets voor Taal en Rekenen bepleit, aan het eind van de basisschool.⁵ Maar daarbij dient zich meteen een fors probleem aan. Door de commissie worden namelijk drie eindniveaus onderscheiden: een fundamenteel kwaliteitsniveau (F) dat een leerling minimaal moet bereiken om het VMBO in te stromen, een (hoger) streefniveau (S) dat zoveel mogelijk leerlingen zouden moeten bereiken, en een plusniveau voor de betere leerlingen. Ik denk dat een certificaat BLN61 door de commissie tot het S-niveau zal worden gerekend. De vraag is dan of de door haar bepleite eindtoets zich tot dat niveau uitstrekt.

Een volgende vraag is of zo'n eindtoets zodanig kan worden ingericht dat het niveau van de onderscheiden basisvaardigheden (zoals Begrijpend Lezen) betrouwbaar gemeten kan worden. Zo'n tweedaags batterij-examen heeft immers allerlei verschillende onderdelen. Van een certificaat kan pas worden gesproken als voor elk onderdeel afzonderlijk gegarandeerd wordt dat het beoogde niveau bereikt is.

Maar dan nóg zou zo'n generale eindtoets van een heel andere orde zijn dan een specifieke proeve van bekwaamheid. Het halen van een zwemdiploma of een rijbewijs geeft een kick omdat je mag laten zien dat je iets kan, wat door een objectieve examiner met een officieel certificaat bevestigd wordt! De succesbeleving komt mede voort uit het feit dat je aan de toets mag deelnemen zodra je denkt dat je er klaar voor bent. Het is geen eenmalig, allesomvattend mandarijnsexamen, maar een specifieke bekwaamheidstoets die onbeperkt herkanst mag worden. Er is geen reden voor examenangst, want de toets wordt zes keer per jaar afgenomen. En iedereen mag eraan deelnemen: zowel een scholier uit groep 7, als een leerling in de eerste of tweede klas VMBO, als ook een dertigjarige herintreder.

Het ministerie van OCW heeft zich inmiddels uitgesproken over het idee van de commissie Meijerink.⁶ De staatssecretaris is gekant tegen de invoering van een verplichte eindtoets in groep 8. Zij houdt het bij diagnostische toetsen, waaronder de CITO-toets, zodat de leerlingen en hun ouders te weten komen hoe ver ze gekomen zijn. Maar voor een diagnostische toets kun je niet slagen of zakken. De uitslag is geen feestje waard. Een diagnostische toets is geen mijlpaal die bewijst dat je de noodzakelijke competenties hebt verworven, maar een vrijblijvende peilstok waarmee periodiek de vorderingen gemeten worden.

Waarom mag de CITO-toets (afgenomen in februari) niet geherkanst worden (bijvoorbeeld in juni), vroeg Theo Wubbels zich een paar weken geleden af.⁷ Hij dacht dan vooral aan het corrigeren van meetfouten. Maar het fundamentele punt is dat de CITO-toets slechts als een diagnostische toets bedoeld is. Hij heeft geen zak/slaagcesuur en levert geen bewijs van bekwaamheid op. En niemand komt op het idee dat aan VBO-leerlingen het recht zou moeten worden gegeven om in de eerste of tweede klas opnieuw de CITO-toets af te leggen. Niet om het eerdere VBO-advies aan te vechten, maar om te bewijzen dat ze hun

leerachterstand uit het basisonderwijs hebben ingelopen en dat ze inmiddels het niveau van geletterdheid en gecijferdheid (beginniveau MAVO) hebben bereikt dat nodig is voor een voorspoedige schoolloopbaan in het voortgezet onderwijs.

Wes Holleman
weblog onderwijs 18-5-2009
<http://www.onderwijsethiek.nl>

¹ http://www.knzb.nl/knzbhosted_com/121c70bbb70a66183a9e745cb6c38ae5.php.

² <http://nl.wikipedia.org/wiki/Verkeersdiploma>; <http://www.cbr.nl/brochure.pp?id=17>.

³ *Basisvaardigheden_taal voortgezet onderwijs* (Onderwijsinspectie 2008, p.20). URL: <http://www.minocw.nl/documenten/5943b.pdf>.

⁴ Zie <http://www.diaplus.nl/?pageId=170> en <http://www.diaplus.nl/?pageId=134>: 'De gemiddelde leerling heeft bij de instroom in het voortgezet onderwijs een BLN van 61. Hiermee wordt het aantal maanden (lees)onderwijs uitgedrukt dat deze leerling dan achter de rug heeft. Per leerjaar gaat de gemiddelde leerling er 10 maandpunten op vooruit.'

⁵ *Over de drempels met taal en rekenen* (<http://www.minocw.nl/documenten/2723a.pdf>); beleidsreactie: <http://www.minocw.nl/documenten/12375.pdf>.

⁶ <http://www.minocw.nl/documenten/19891.pdf> (kamerbrief *Verbetering toetspraktijk P.O.*, 16/6/2008).

⁷ http://www.trouw.nl/onderwijs/opinie/columns/article2736470.ece/Geef_kinderen_tweede_kans_bij_Citotoets.html (21/4/2009).